शरीरमूलंतुबीजमात्रंप्रत्यक्षदृष्टंरेतएवनत्वदृष्टंअक्षुभत्वात् प्रवर्ततेदेहरूपेणपरिणमते तथाचबीजरुहतरुवन्नष्टानांनाशएवइतरेषामुद्भवइतितस्मान्नित्यंसमिध्यतेइत्यनुपपन्नं ॥ १५ ॥ इतिशांति०मोक्ष० नै०भा०षडशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ एतद्दूषयति नप्रणाशइति ॥१ ॥ नप्रणश्यति नदृश्यतेइतिचसंबंधः अदर्शनमात्रान्नवस्तुनोनाशावधारणं दग्धेंधनस्याग्नेरपिनाशापत्तेरित्यर्थः ॥ २ ॥ इष्टापत्तिमाशंकतेऽग्नेरिति अनुपलब्धेरुभयत्रापितुल्यत्वादग्नेरपिनाशएवेत्यर्थः ॥ ३ ॥ एतदेवद्रढयति नश्यतीत्येवेति ॥ ४ ॥ समिधामिति दग्धेंधनाग्निवत्सन्नेवात्मादेहनाशेसतिसौक्ष्म्यान्नोपलभ्यतइत्यर्थः ॥ ५ ॥ आकाशवत्सर्वगतोनित्यश्च ज्योतिःअरणिस्थोऽग्निः नचतत्रासन्नेवाग्निर्मंथनादुत्पद्यतइतिवाच्यं असत्त्वाविशेषेणसर्वतःसर्वोत्पत्तिप्रसंगा

बीजमात्रंपुरास्तृष्टंयदेतत्परिवर्तते॥ मृताम्रताःप्रणश्यंतिबीजाद्बीजंप्रवर्तते ॥ १५॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०भृगुभरद्वाजसं०जीवस्वरूपाक्षेपेषडशीत्यधिकशततमोऽध्यायः॥ १८६॥ ॥७॥ ॥७॥ भृगुरुवाच नप्रणाशोस्तिजीवस्यदत्तस्यचकृतस्यच॥ यातिदेहांतरंप्राणीशरीरंतुविशीर्यते॥ १ ॥ नशरीराश्रितोजीवस्तस्मिन्नष्टेप्रणश्यति॥ समिधामिवदग्धानांयथाग्निर्दृश्यतेतथा ॥ २ ॥ भरद्वाजउवाच अग्नेर्यथातथातस्ययदिनाशोनविद्यते॥ इंधनस्योपयोगांतेसचाग्निर्नोपलभ्यते॥ ३॥ नश्यतीत्येवजानामिशांतमग्निमनिंधनं ॥ गतिर्यस्यप्रमाणंवासंस्थानंवानविद्यते ॥ ४ ॥ भृगुरुवाच समिधामुपयोगांतेयथाग्निर्नोपलभ्यते॥ आकाशानुगतत्वाद्धिदुर्ग्राह्योहिनिराश्रयः॥ ५॥ तथाशरीरसंत्यागेजीवोह्याकाशवत्स्थितः ॥ नगृह्यतेतुसूक्ष्मत्वाद्यथाज्योतिर्नसंशयः॥ ६ ॥ प्राणान्धारयतेह्यग्निःसजीवउपधार्यतां ॥ वायुसंधारणोह्यग्निर्नश्यत्युच्छ्वासनिग्रहात्॥ ७॥ तस्मिन्नष्टेशरीराग्नौततोदेहमचेतनं॥ पतितंयातिभूमित्वमयनंतस्यहिक्षितिः॥८॥जंगमानांहिसर्वेषांस्थावराणांतथैवच॥आकाशंपवनोन्वेतिज्योतिस्तमनुगच्छति॥तेषांत्रयाणामेकत्वाद्वयंभूमौप्रतिष्ठितं॥ ९॥ यत्रखंतत्रपवनस्तत्राग्निर्यत्रमारुतः॥अमूर्तयस्तेविज्ञेयामूर्तिमंतःशरीरिणां॥ १०॥ भरद्वाजउवाच यद्यग्निमारुतौभूमिःखमापश्चशरीरिषु॥ जीवःकिंलक्षणस्तत्रेत्येतदाचक्ष्वमेनघ॥ ११॥ पंचात्मकेपंचरतौपंचविज्ञानचेतने॥ शरीरेप्राणिनांजीवंवेत्तुमिच्छामियादृशं॥ १२॥

त् तस्मात्तिलेषुतैलमिवारण्यादिष्वग्निःसन्नेवयत्नेनाभिव्यज्यते नचप्राग्यत्नाद्दृश्यतेसूक्ष्मत्वादित्यर्थः ॥ ६ ॥ प्राणानिति अग्निर्विज्ञानंसएवविज्ञानमयोजीवः वायुनैवसंधारणमवस्थानंयस्य नश्यतिअदर्शनंगच्छति उच्छ्वासस्यवायोर्निग्रहात् ॥ ७ ॥ अयनं लयस्थानं ॥ ८ ॥ निगृहीतःपवनः द्वयंजलभूम्याख्यं ॥ ९ ॥ अमूर्तयःअदृश्याः अतस्तेषामप्यभावावधारणंदुःशकंकिमुतसूक्ष्मस्यजीवस्येतिभावः ॥ १० ॥ नन्वसत्त्ववत्सत्त्वमपिनिश्चेतुमशक्यं नित्यस्यवस्तुनोलक्षणाद्यभावादितिशंकते यदीति शरीरिषु शरीराकारपरिणामवत्सुसंघातेषु ॥ ११॥ पंचेति पंचभूतात्मके पंचविषयरतौ पंचविज्ञानानिज्ञानकारणानिपंचचेतनानिज्ञानानिचयत्रतस्मिन्पंचविज्ञानचेतने ॥ १२ ॥

Digitized by Google